

І.Ф. Шумілова, канд. пед. наук, доц. (ДПУ, Бердянськ)

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Теоретично обґрунтована науково-методична система надає можливість осмислити способи й формалізувати уявлення про цілісний процес формування структурних компонентів загальнокультурної компетентності в умовах вищого педагогічного навчального закладу, відтворює мету і завдання формування досліджуваного особистісно-професійного утворення як професійно-педагогічного феномена.

На основі теоретичних засад проектування та його застосування в педагогічних дослідженнях (В.П. Беспалько, Н.О. Брюханова, Б.С. Гершунський, Ю.В. Громико, І.Г. Єрмаков, В.І. Загвязинський, О.М. Коберник, О.Е. Коваленко, Н.В. Кузьміна, Ю. Кулюткін, О.І. Мармаза, І.П. Підласий, Ю.В. Громико, Г.П. Щедровицький та інші) незаперечно є значущість науково-методичної системи формування загальнокультурної компетентності, яка включає такі підсистеми: цільову, змістовну і результативно-оцінювальну. Також до складу цієї науково-методичної системи входять елементи системи та системоутворювальний чинник, який зумовлює взаємодію між цими елементами.

Науково-методична система передбачає спеціальну організацію педагогічного процесу, в результаті якого активно відбувається цілісне та узгоджене формування й розвиток науково-педагогічного світогляду, мотивів до педагогічної діяльності, професійно-особистісних та морально-етичних якостей, суджень, необхідних загальнокультурних знань, організаційно-педагогічних умінь і навичок, сукупність яких дозволяє здійснювати загальнокультурну діяльність у сфері загальнокультурної компетенції. Системоутворювальний чинник науково-методичної системи – гуманістична спрямованість на розвиток учнів забезпечує єдину спрямованість усіх компонентів процесу формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей і вже цим їх поєднує. Метою проектування системи є формалізація уявлення про цілісний процес формування мотиваційно-особистісного, когнітивно-процесуального та рефлексивного компонентів загальнокультурної компетентності, їх внутрішню структуру, взаємозв'язок та взаємозалежність.

Проектування системи формування загальнокультурної компетентності студентів здійснюється на базі науково обґрунтованих

принципів, які є керуючими положеннями в їх підготовці до педагогічної діяльності і виконанні загальнокультурних функцій. До подібних принципів слід віднести: цілеспрямованість, систематичність і послідовність, неперервність, культурологічна спрямованість, єдність педагогічної і загальної культури, опора на вікові та індивідуальні особливості студентів.

Проектування науково-методичної системи формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей відображає його зміст і специфіку через просторово-процедурну характеристику цілеспрямованого впливу на процес їх професійно-педагогічної підготовки. Крім теоретичного підґрунтя, науково-методична система має враховувати порівняльний аналіз результативності формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей.

У процесі дослідження схарактеризовано умови формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, а саме: стимулювання студентів до розвитку загальнокультурної компетентності та самоосвіти; організація педагогічно-красназничої діяльності; створення сприятливої психологічної атмосфери педагогічного процесу. Умови забезпечують успішність формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, їх визначено як *сукупність вимог або правил* до принципів, змісту, засобів, методів, форм, технології, реалізація та використання яких сприяє формуванню знань, умінь, здібностей, якостей, оволодіння досвідом у сфері загальнокультурної компетенції.

Отже, представлена науково-методична система характеризується такими ознаками: структурою – певною сукупністю елементів, які є системостворювальними одиницями; цілісністю, що об'єднує всі елементи та відображає характер їхніх зв'язків і взаємодії; ієрархічністю – організацією вертикальної взаємодії елементів системи; гуманістичною спрямованістю на розвиток учня – системоутворюючого фактору формування загальнокультурної компетентності. Розроблена науково-методична система є органічною складовою змісту формування загальної та професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя, педагогічної майстерності, зокрема професійної компетентності.